

BERICHTEN UIT HET OPBOUWWERK

GRONDRECHT ONDERWIJS

SAMENLEVINGSOPBOUW OOST-VLAANDEREN VZW
AFDELING SINT-NIKLAAS

IN DIT NUMMER:

WAAROM DEZE BERICHTEN?	1
RESULTATEN VERKENNING ONDERWIJS	1-5
HET PROJECT "KLEUTER-PARTICIPATIE": HOE KWAMEN WE ERTOE?	6
"KLEUTER-PARTICIPATIE" BINNENSTEBUITEN	6
"KLEUTER-PARTICIPATIE" EN SAMENLEVINGS-OPBOUW	6-7
SAMENLEVINGS-OPBOUW OOST-VLAANDEREN VZW: EEN WOORDJE UITLEG	7

WAAROM DEZE BERICHTEN?

Beste lezer,

"Belofte maakt schuld" ... en "Beter laat dan nooit" zijn de twee spreekwoorden waarop deze berichten gebaseerd zijn. In 2007 ontmoette je Nicole en/of Lieselotte, onze twee opbouwwerkers in Sint-Niklaas, in het kader van de verkenning rond een op te starten onderwijsproject vanuit Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen. Zij kwamen bij jou langs om jouw mening te vragen over de noden en knelpunten in het onderwijs en beloofden terugkoppeling. Dit éénmalig berichtenblad wil hieraan tegemoet komen. Er

werd ondertussen een hele weg afgelegd en bij deze willen we jou graag op de hoogte brengen van het gekozen pad, de reeds gezette stappen en de toekomst binnen ons onderwijsproject in Sint-Niklaas.

We wensen je alvast veel leesgenot!

Het opbouwwerkteam te Sint-Niklaas,

Lieselotte en Nicole

Onderwijs

"Onderwijs, vind ik heel belangrijk voor mijn kinderen! Zelf heb ik nooit een diploma gehaald. Daardoor heb ik het altijd moeilijk gehad om een goede job te vinden. Ik hoop dat mijn kinderen hard werken op school en een goed diploma halen ... zodat zij een betere toekomst tegemoet gaan!"

(Doelgroepbevraging kwetsbare ouders, mei 2007)

RESULTATEN VERKENNING ONDERWIJS

WIE WERD TIJDENS DEZE VERKENNING BEVRAAGD?

- Kwetsbare ouders (kansarme, allochtone en Roma-moeders)
- Directies, pedagogische begeleiders, zorgleerkrachten, OKAN-leerkrachten, LOP-deskundigen, CLB-medewerkers,... uit de onderwijssector
- Organisaties en diensten uit de welzijnssector
- Stedelijke diensten en Schepenen

Aan de hand van gesprekken met verschillende betrokkenen (zie hiernaast), deelname aan overlegmomenten rond onderwijs in Sint-Niklaas en informatieverzameling werd een bundeling gemaakt van de noden in het Sint-Niklase onderwijsveld. Aangezien de verkenning voornamelijk gericht was op het basis-

onderwijs, komen de noden hieromtrent ook sterker naar voor in de resultaten hierna.

De resultaten van de verkenning worden in deze nieuwsbrief geclusterd per thema en onderverdeeld in drie grote categorieën, namelijk algemene noden, noden voor het basisonderwijs en noden voor het secundair onderwijs.

ALGEMENE NODEN

Vraag naar coördinatie en samenwerking

Onderwijs- en welzijnsactoren zijn het met elkaar eens: er worden heel wat mooie onderwijsinitiatieven genomen in de stad Sint-Niklaas. Een minpunt is echter dat deze initiatieven weinig samenhang vertonen. Een goede afstemming en coördinatie wordt noodzakelijk geacht. In deze context wordt expliciet de nood

aan afstemming en ondersteuning van de verschillende studieondersteuningsinitiatieven in de stad genoemd. Intussen heeft de stad hierin een coördinerende rol opgenomen.

Daarnaast wordt door verschillende actoren vastgesteld dat de samenwerking tussen welzijn en onderwijs niet altijd even vlot verloopt. Vaak heeft dit te maken met verwarring

rond beroepsgeheim of een verschil in visie.

Vraag naar extra zorg en ondersteuning

Kwetsbare ouders hechten veel belang aan de zorg voor hun kinderen op school. Zij ervaren echter dat scholen soms tekortschieten wanneer er zich specifieke problemen (leer- of gedragsproblemen, handicap, langdurige ziekte ...) voordoen.

Het bestaan van het CLB wordt in deze context als positief ervaren door ouders, maar het verschil in werking tussen verschillende CLB's en CLB-medewerkers zou weggevoerd moeten worden.

Scholen geven aan dat zij niet op de hoogte zijn van alle problematieken en de sociale kaart. Zij hebben nood aan extra kennis rond welzijn en aan onder-

steuning voor bijzondere doelgroepen (in de vorm van vorming, onderwijsopbouwwerk of brugfiguren).

Drie bijzondere doelgroepen

Een drietal doelgroepen heeft nood aan extra aandacht en/of ondersteuning binnen het onderwijs. Het gaat om *kansarme gezinnen*, *allochtone gezinnen* in het algemeen en *Roma-gezinnen* in het bijzonder. Hierbij is het belangrijk om

op te merken dat problemen van kansarme gezinnen vaker als individuele problemen gezien worden dan die van de andere twee doelgroepen. Welzijnsactoren wijzen erop dat kansarme gezinnen vaak minder zichtbaar zijn, maar zeker de nodige aandacht verdienen. Daarnaast zijn er ook binnen deze drie doelgroepen enorme verschillen tussen ouders. Dé allochtone ouder, dé kansarme ouder

“Dé allochtone ouder, dé kansarme ouder en dé Roma-ouder bestaan niet.”

en dé Roma-ouder bestaan niet. Een aantal centrum-scholen kampt met een hoge concentratie van deze doelgroepen, waardoor de draagkracht van de school wordt aangetast. Deze scholen vragen extra ondersteuning of een evenwichtiger spreiding van doelgroepen. Ook allochtone ouders zijn voorstander van gemengde

klasgroepen, maar niet van aparte inschrijvingsperiodes met voorrang voor niet-GOK-leerlingen.

Versillende actoren zijn het erover eens dat de *Roma-groep* in Sint-Niklaas momenteel de meeste moeilijkheden kent in het onderwijs. Dit wordt vooral toegeschreven aan de grote culturele kloof die deze

groep te overbruggen heeft. Er wordt dan ook extra ondersteuning en begeleiding gevraagd om deze groep tot zijn recht te laten komen in het onderwijs. Er wordt hierbij gewezen op de noodzaak van samenwerking, begrip, dialoog en tijd. Opvallend is echter dat Roma-ouders zelf zeer positief zijn over het onderwijs.

IN HET BASISONDERWIJS...

Vroegtijdige achterstand vanaf het kleuteronderwijs

Heel wat actoren geven aan dat kinderen uit kwetsbare gezinnen vaak reeds in het kleuteronderwijs een achterstand oplopen, die later steeds groter wordt. Vooral Roma-kinderen en kinderen in asielprocedure zijn regelmatig afwezig. Allochtone kinderen en Roma-kinderen raken ook moeilijker ingeschreven op school. Vaak gaan Roma-kinderen pas

naar school vanaf 4 à 5 jaar, waardoor zij een achterstand oplopen die nog heel moeilijk te overbruggen is.

Kwetsbare ouders zelf geven aan dat zij onderwijs heel belangrijk vinden voor de toekomst van hun kinderen. Roma-moeders geven zelfs aan dat zij regelmatige aanwezigheid op school belangrijk vinden.

Om vroegtijdige achterstand te voorkomen, blijft het

echter noodzakelijk om ouders reeds vanaf het kleuteronderwijs te betrekken en begeleiden bij de schoolloopbaan van hun kind en hen te wijzen op het belang van regelmatige aanwezigheid, tijdige inschrijving en taalactivering. Ook voorschoolse initiatieven (peutertuinen,...) en buitenschoolse activiteiten (taalkampen,...) kunnen hieraan een positieve bijdrage leveren.

Communicatie

Zowel welzijnsactoren als ouders geven aan dat de communicatie tussen ouders en scholen of CLB heel belangrijk is, maar soms moeizaam verloopt. Enerzijds zijn scholen vaak niet vertrouwd met het communiceren met kwetsbare ouders. Anderzijds begrijpen ouders de boodschappen van de school of het CLB soms niet. Bovendien

hebben ouders vaak het gevoel dat zij enkel negatieve boodschappen krijgen van het CLB, waardoor zij zich miskend voelen in hun ouderrol.

Allochtone ouders beschikken vaak over beperkte communicatievaardigheden (o.a. door verschil in taal) en beseffen niet altijd het belang van communicatie en hun rol in het schoolgebeuren. Zij geven zelf aan

dat brieven, schoolreglementen, info van scholen vaak moeilijk zijn qua taalgebruik en lay-out. Zij zijn voorstander van het gebruik van pictogrammen en vertalingen van brieven.

Ouderbetrokkenheid

Iedereen (welzijnsactoren, onderwijsactoren én ouders) is het erover eens dat betrokkenheid van ouders bij het schoolgebeuren zeer belangrijk is. Scholen

hebben echter vaak het gevoel dat kwetsbare ouders minder betrokken zijn bij het onderwijs. Kwetsbare ouders ervaren dan weer de nood om meer betrokken te worden bij het onderwijs. Zij vinden het belangrijk om te weten hoe het met hun kinderen gaat op school en daar regelmatig feedback over te krijgen.

Kwetsbare ouders voelen zich vaak niet thuis op school omdat de kloof met hun gezinssituatie te groot is (zie ook verder: 'cultuurverschil'). Dit heeft tot gevolg dat zij vaker afwezig zijn op oudercontacten, in het oudercomité of op schoolse activiteiten. Bij Roma-ouders vormen vooral praktische belemmeringen,

het gebrek aan een agenda-cultuur of het niet op de hoogte zijn van schoolse activiteiten de reden voor afwezigheid. Hieruit blijkt opnieuw het belang van goede communicatie. Het persoonlijk aanspreken van ouders blijkt zeer effectief te zijn.

“Iedereen is het erover eens dat betrokkenheid van ouders bij de school heel belangrijk is.”

Cultuurverschil

Volgens heel wat actoren ligt de oorzaak van problemen rond ouderbetrokkenheid en communicatie in het cultuurverschil tussen kwetsbare ouders en scholen.

Scholen vertrekken vaak onbewust en ongewild vanuit een middenklasseperspectief, waarbij zij uitgaan van bepaalde evidenties die niet vanzelfsprekend zijn voor

kwetsbare gezinnen. Allochtone ouders zien school en gezin vaak als twee afzonderlijke werelden, waarin respectievelijk de leerkrachten en de ouders verantwoordelijk zijn. Vaak beseffen zij niet wat hun rol is in het schoolse gebeuren, wat verkeerd kan begrepen worden als onbetrokkenheid. Bij Roma-ouders uit het cultuurverschil zich vooral in een gebrek aan vertrouwdheid met de westerse

schoolcultuur. Het benadrukken van het belang van onderwijs voor de toekomst en het (zo vroeg mogelijk) bijbrengen van schoolse vaardigheden is dan ook heel belangrijk.

Schoolkosten

Zowel scholen, welzijnspartners als kwetsbare ouders geven aan dat schoolkosten vaak een probleem vormen. Scholen klagen over onbetaalde schoolrekeningen,

ouders over te hoge schoolrekeningen.

Kansarme ouders geven aan dat scholen niet altijd beseffen wanneer kosten te hoog oplopen. Zij stellen dat uitstappen niet altijd duur hoeven te zijn om leerrijk te zijn. Kwetsbare ouders zijn het erover eens dat schoolkosten (school-materiaal, uitstappen, maaltijden,...) te duur zijn en te veel verschillen van school tot school. Zij

hebben ook nood aan meer duidelijkheid over de inhoud van schoolrekeningen. Ouders weten vaak niet waarvoor ze betalen. Aangezien kansarme ouders wel willen betalen, zijn zij dan ook blij wanneer hen gevraagd wordt of het lukt om de rekeningen te betalen.

Heel wat actoren zijn het erover eens dat er in Sint-Niklaas al belangrijke inspanningen geleverd wor-

den om te hoge schoolkosten aan te pakken (vb. schoolparticipatiefonds, werkgroep kostenbeheer LOP, ...).

Ook minister van onderwijs Frank Vandenbroucke voerde een aantal extra maatregelen in (o.a. een maximumfactuur voor uitstappen en materiaal vanaf schooljaar 2008-2009) om de kosteloosheid van het basisonderwijs te garanderen.

“Volgens heel wat actoren ligt de oorzaak van problemen rond ouderbetrokkenheid en communicatie in het cultuurverschil tussen kwetsbare ouders en scholen.”

Taal

Zowel onderwijs- als welzijnsactoren geven aan dat kinderen uit (allochtone én autochtone) kansarme gezinnen vaak kampen met taalproblemen. Bij Roma stelt zich daarbovenop ook vaak een problematiek van analfabetisme. Extra taalondersteuning is voor deze groepen meer dan welkom.

Daarnaast is het ook nodig om de ouders bewust te maken van het belang van (bezig zijn met) taal. Het ontbreken van taalvaardigheid is immers zowel een rem op de persoonlijke ontwikkeling (op verschillende vlakken) van een kind als op zijn/haar maatschappelijke integratie. Allochtone ouders geven aan dat zij het Neder-

lands als voertaal aanvaarden binnen de schoolpoort, maar dat zij aan de schoolpoort willen kiezen welke taal zij spreken.

Aandacht voor basisbehoeften en welbevinden

Aansluitend bij de algemene vraag naar zorg op school,

vraag naar zorg op school, hechten kwetsbare ouders veel belang aan het welbevinden van hun kind op de basisschool. Zij vinden het belangrijk dat leerkrachten, directies hun kinderen met zorg, rechtvaardigheid en gelijkheid behandelen.

Roma-moeders vermelden hierbij expliciet dat zij het eten en drinken op geregelde tijdstippen op school belangrijk vinden. Onderwijs- en welzijnsactoren

geven dan weer aan dat juist voeding, kledij en hygiëne basisbehoeften zijn die in Roma-gezinnen nog extra aandacht verdienen.

Onderwijsaanbod

Over het algemeen zijn kwetsbare ouders positief over het onderwijsaanbod. Vooral allochtone en Roma-ouders vinden het belangrijk dat zij kunnen kiezen welke godsdienst hun kind volgt op school. Een aandachtspunt

van kansarme ouders is dat het onderwijs niet te zwaar mag zijn voor kinderen.

Varia

Noden die slechts één keer vermeld werden, zijn de moeizame aansluiting tussen onderwijs en arbeid, te hoge competitiedruk in het onderwijs, racisme en de nood aan vorming en preventie.

IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS...

Een moeizame overgang van basis- naar secundair onderwijs

Welzijns- en onderwijsactoren stellen vast dat ouders en leerlingen vaak niet voldoende geïnformeerd zijn over de studiekeuze in het secundair onderwijs. Wanneer hierover infomomenten worden georganiseerd, worden vaak de meest kwetsbare ouders niet bereikt.

Doorverwijzing naar deeltijds of buitengewoon onderwijs

Zowel vanuit welzijn als vanuit onderwijs wordt vastgesteld dat kinderen uit kwetsbare gezinnen opvallend vaak worden doorverwezen naar deeltijds of buitengewoon onderwijs. Soms is dit terecht, maar zeker niet alle leerlingen zitten daar op hun plaats. Vaak verloopt de communicatie met de ou-

ders hierover gebrekkig, waardoor ouders onvoldoende geïnformeerd zijn en bijgevolg niet begrijpen waarom de doorverwijzing nodig is. Kansarme ouders geven aan dat het moeilijk is om een dergelijke doorverwijzing te aanvaarden. Bovendien horen veel kinderen niet thuis in het gewoon, maar ook niet in het buitengewoon onderwijs. Een tussenoplossing bestaat echter niet.

“Kinderen uit kwetsbare gezinnen worden opvallend vaak doorverwezen naar deeltijds of buitengewoon onderwijs.”

Spijbelen

In het secundair wordt een spijsbelproblematiek vastgesteld bij jongeren van 16 à 17 jaar die schoolmoe zijn, afhaken bij moeilijkheden, liever rondhangen dan schoolgaan... Een grote groep binnen de spijsbelaars vormen de Roma (80 à 90%) en leerlingen uit het deeltijds onderwijs. Specifiek bij Roma-meisjes wordt

gesignaleerd dat zij op 14-15 jarige leeftijd vaak weg blijven van school nadat zij uitgehuwelijkt worden, kinderen krijgen en instaan voor een huishouden.

Als antwoord op de spijsbelproblematiek wordt door de politie een spijsbelplan en jaarlijkse controleactie opgezet. Welzijns- en onderwijsactoren geven aan dat een geïntegreerde,

constructieve aanpak nodig is om deze problematiek aan te pakken. Het is belangrijk om ouders te wijzen op het belang van onderwijs voor de toekomst van hun kinderen. Ook is het belangrijk om de verschillende redenen voor spijsbelgedrag in kaart te brengen en iedere situatie individueel te bekijken.

HET PROJECT “KLEUTERPARTICIPATIE”: HOE KWAMEN WE ERTOE?

Uit zowat alle gesprekken die wij vanuit Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen in het kader van de projectverkenning met welzijnsorganisaties, onderwijsactoren of ouders deden, kwam steeds de nadruk op preventie te liggen. “Probeer zo vroeg mogelijk in de schoolcarrière van kinderen in te grijpen”, was de meest gehoorde boodschap aan tafel. Daarnaast speelde

vanzelfsprekend ook de stijgende maatschappelijke aandacht voor het thema “kleuterparticipatie” mee. Het schooljaar 2007-2008 werd immers uitgeroepen tot ‘Jaar van de Kleuter’ en er werden heel wat extra maatregelen rond kleuterparticipatie opgebouwd. Ook het dagelijks bestuur van het LOP stelde ons de expliciete vraag om het onderwijs rond kleuterparticipatie te

ondersteunen. Oplossingsactoren en partnerorganisaties gaven duidelijk de voorkeur aan een themagerichte invulling van het project (tegenover een doelgroepgerichte projectkeuze)...

Zo kwamen we uiteindelijk terecht bij ons project “kleuterparticipatie”.

“KLEUTERPARTICIPATIE” BINNENSTEBUITEN

Kleuterparticipatie is een containerbegrip: iedereen vult het in zoals hij/zij het wil. Wij maken voor onszelf een onderscheid tussen kinderen die nergens zijn ingeschreven in de kleuterklas, kinderen die later worden ingeschreven dan de meeste kinderen, kinderen die wel zijn ingeschreven op de school, maar onregelmatig, weinig, of systematisch te laat komen en kinderen die wel aanwezig zijn in de klas, maar minder actief of betrokken zijn op het klasgebeuren.

Op Vlaams niveau bestaan er sinds september 2007 correcte cijfers over het aantal niet-ingeschreven kleuters. In absolute aantallen gaat het over 4346 kleuters. Dat is 2,17% van alle kleuters. Er zijn opvallend meer 2,5-jarigen niet ingeschreven (7,23%) dan 5-jarigen (1,51%). Over de andere categorieën (kinderen die wel zijn ingeschreven, maar onregelmatig schoolgaan en de aanwezige minder betrokken kleuters) bestaan er momenteel geen Vlaamse cijfers.

Uit een steekproef rond afwezigheden in Sint-Niklase kleuterklassen kwamen toch al enkele interessante tendensen naar voor:

- 60% jongens — 40% meisjes
- 55% allochtonen — 45% autochtonen
- In meer dan 1/3de van de situaties geven leerkrachten aan dat het om kansarmoede of een problematische opvoedingssituatie gaat.
- Op woensdagen en vrijdagen zijn er opvallend meer afwezigheden.

“Het Vlaams kleuteronderwijs behoort tot het beste ter wereld. Het is dubbel zo jammer dat een kleine groep daar niet van geniet. Het Jaar van de kleuter wil de naar schatting 5000 niet-ingeschreven kleuters per jaar toch naar de klas krijgen.”

“KLEUTERPARTICIPATIE” EN SAMENLEVINGSOPBOUW

Het project kleuterparticipatie van Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen in Sint-Niklaas wil graag op drie sporen actief zijn. Ten eerste ondersteunen wij de LOP-werkgroep kleuterparticipatie inhoudelijk en logistiek. We bereiden de

vergaderingen voor, maken de verslagen, bereiden documenten voor ... Kortom, wij staan ten dienste van het goede functioneren van dit kersverse netwerk binnen de stad Sint-Niklaas.

Ten tweede werken we in twee scholen concrete

acties uit (parallel met de zorg+medewerkers uit beide netten) rond kleuterparticipatie. We werken hierbij enerzijds aan het verhogen van de kleuter- en ouderbetrokkenheid via het organiseren van laagdrempelige activiteiten voor

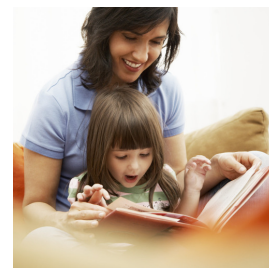
kleuters en hun ouders. Zo organiseren we bijvoorbeeld voorleesmomenten in de kleuterklassen waarbij ouders welkom zijn. Anderzijds werken we aan de wederzijdse beeldvorming van ouders naar het onderwijs, maar ook van onderwijzensen naar bepaalde groepen ouders (allochtone ouders, kansarme ouders, romamama's, ...). Zo willen leerkrachten o.a. graag dat ouders het belang van het onthaalmoment in de klas kennen en dus op tijd komen, ouders anderzijds verwachten dat leerkrachten

begrip hebben voor hun situatie. De twee werelden wat dichter bij elkaar brengen, ook daar willen we werk van maken. De ervaringen die we samen met de zorg+medewerkers uit het onderwijs opdoen in 6 scholen willen we in een latere fase vanzelfsprekend verbreden naar andere scholen, zodat elke school van de opgedane ervaringen kan leren en ermee aan de slag kan gaan.

Ten derde willen we aan de talrijke oudergroepen die de Stad Sint-Niklaas rijk is, materiaal ter beschikking

stellen om met ouders na te denken over het belang van het kleuteronderwijs voor hun kinderen. Dit materiaal met andere partners ontwikkelen en ter beschikking stellen is het derde en tevens laatste spoor van ons project.

Voor meer informatie over onze verkenning of het project kleuterparticipatie, voor vragen, voor suggesties en opmerkingen, kan u vanzelfsprekend op de onderstaande telefoonnummers en e-mailadressen terecht.

SAMENLEVINGSOPBOUW OOST-VLAANDEREN VZW: EEN WOORDJE UITLEG

www.samenlevingsopbouw.be

Maatschappelijke zetel:

Sint-Jacobsnieuwstraat 50
9000 Gent.

T: 09 265 84 70

F: 09 265 84 79

Afdeling Sint-Niklaas:

Knapstandstraat 44
9100 Sint-Niklaas

T: 03 777 12 14

F: 03 777 12 14

E: lieselotte.reynvoet@samenlevingsopbouw.be

nicole.formesyn@samenlevingsopbouw.be

Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen is door de Vlaamse gemeenschap erkend als instituut voor maatschappelijk opbouwwerk. Het is de opdracht van Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen vzw om een bijdrage te leveren aan het wegwerken van maatschappelijke achterstelling van de meest kwetsbare groepen in de samenleving.

Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen...

- * zet zich in voor een meer democratische, sociale, solidaire en rechtvaardige samenleving, in het perspectief van leefbare en duurzame samenleving
- * zet zich prioritair in voor maatschappelijk kwetsbare groepen in het verwerven van hun grondrechten en dient zich hierbij aan als professionele, ondersteunende en belangenbehartigende organisatie
- * is vooral actief in de lokale samenleving (wijken steden, gemeenten en streken) waar in directe relatie met de beoogde doelgroepen, aan de opbouw van de samenleving projectmatig gestalte wordt gegeven

**EEN MEER DEMOCRATISCHE, SOCIALE,
SOLIDAIRE EN RECHTVAARDIGE
SAMENLEVING – DAAR GAAN WIJ VOOR!**